

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.019.03.2019

03032419

Marcin Hodun
Dyrektor Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II
w Kleosinie
ul. Zambrowska 20, 16-001 Kleosin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/078 – Profilaktyka wad postawy u dzieci i młodzieży w szkołach publicznych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kleosinie, 16-001 Kleosin, ul. Zambrowska 20
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marcin Hodun dyrektor Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Kleosinie (akta kontroli str. 3)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy uczniów. 2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/minimalizujących czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy. 3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyka rozwoju wad postawy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017 - 2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych), tj. lata szkolne 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Marek Zapolski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LBI/125/2019 z 20 września 2019 r. (akta kontroli str. 1-2)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. Ustawa zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Szkoła podejmowała aktywne działania na rzecz rozpoznania i monitorowania problemów rozwoju wad postawy uczniów, jak również stworzenia warunków ograniczających czynniki sprzyjające ich powstawaniu. Prowadzono działania informacyjne i edukacyjne, jednak nie były one w pełni skuteczne, na co wskazuje wysoki odsetek uczniów, u których nie wykonano badań lekarskich w ramach badań przesiewowych oraz opinie rodziców.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W Szkole zapewniono uczniom profilaktyczną opiekę medyczną poprzez zawarcie porozumienia z podmiotem leczniczym na świadczenie usług przez pielęgniarkę szkolną w gabinecie profilaktyki zdrowotnej. W ramach podjętej współpracy pielęgniarka przeprowadzała testy przesiewowe u wszystkich kwalifikujących się do tego uczniów³. Z badań lekarskich nie skorzystało jednak od 42% do 56% osób objętych testami przesiewowymi, co może świadczyć o niskiej skuteczności, adresowanych do rodziców, działań informacyjnych i edukacyjnych.

Uczniom zapewniono ergonomiczne i dostosowane do ich warunków antropometrycznych stanowiska pracy. Zadbano też o dostateczną liczbę szafek do przechowywania podręczników i przyborów szkolnych (w wyniku działań podjętych przez Szkołę odsetek uczniów, u których ciężar tornistra przekraczał dopuszczalną normę zmniejszył się z 38% do 19,1%). Sale lekcyjne wyposażono w sprzęt umożliwiający korzystanie podczas lekcji z e-podręczników. Szkoła dysponowała nowoczesną infrastrukturą sportową niezbędną do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, w tym edukacji zdrowotnej. Prowadzono je w wymaganym wymiarze, w formie zajęć klasowo-lekcyjnych. Podejmowano też działania na rzecz minimalizowania czynników sprzyjających rozwojowi wad postawy. Na szczególne podkreślenie zasługuje realizacja autorskiego programu „Żyj zdrowo” w ramach, którego uczniom zorganizowano zajęcia gimnastyki korekcyjnej, uczestnictwo w ogólnopolskim programie „Umiem pływać” oraz zgłoszenie przez Szkołę udziału w regionalnym Programie profilaktyki nabytych wad postawy skierowanym do dzieci w wieku 5-14 lat z terenu województwa podlaskiego.

Szkoła podejmowała działania informacyjne i edukacyjne, jednak nie były one w pełni skuteczne, o czym świadczą wyniki ankiet przeprowadzonych wśród rodziców (w ocenie 70,8% respondentów informacja o wykonaniu badań przesiewowych nie została im przekazana, a 35% nie wiedziało, czy takie badania zostały przeprowadzone).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą w szkole funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej. Urządzony był na parterze szkoły, w pomieszczeniu (o powierzchni 8 m²) wynajmowanym (za odpłatnością 40 zł miesięcznie) na podstawie umów zawieranych na czas określony⁵. W trakcie kontroli NIK (2 października 2019 r.), dyrektor szkoły poinformował kierownika Centrum Medycznego Kleosin, że lokal w budynku szkoły przeznaczony na gabinet profilaktyki udostępniany będzie bezpłatnie⁶. (akta kontroli str. 5-12)

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Uczniowie z klas „0”, „I”, „III”, „V” i „VII”.

⁴ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ W latach 2017 – 2019 pomieszczenie na szkolny gabinet medyczny wynajmowano na podstawie: [1] umowy z dnia 3 stycznia 2017 r. zawartej pomiędzy dyrektorem Szkoły Podstawowej w Kleosinie, a Niepublicznym Zakładem Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Kleosinie (na czas od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r.), [2] dwóch umów najmu odpowiednio z dnia 3 stycznia 2018 r. i z dnia 1 czerwca 2018 r. zawartych z Centrum Medycznym Kleosin Wieliczko Spółka Jawna na okres do 31 grudnia 2019 r.

⁶ Po 12 września 2019 r. Szkoła nie ponosiła odpłatności za udostępnianie gabinetu.

Gabinet pielęgniarki szkolnej czynny był od poniedziałku do piątku w godzinach od 8⁰⁰ do 15⁰⁰. Oględziny gabinetu wykazały, że:

- pomieszczenie to spełniało wymagania określone w rozporządzeniach Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r.⁷ i 26 marca 2019 r.⁸ w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, bowiem: [1] podłoga i połączenie jej ze ścianami wykonane były z materiałów umożliwiających ich mycie i dezynfekcję, [2] pomieszczenie wyposażone było w: umywalkę z baterią z ciepłą i zimną wodą, dozownik z mydłem w płynie, dozownik ze środkiem dezynfekcyjnym oraz pojemnik z ręcznikami jednorazowego użycia i pojemnik na zużyte ręczniki, a meble będące na wyposażeniu mogły być myte oraz dezynfekowane. Pomieszczenie w dniu oględzin było utrzymane w czystości,
- gabinet wyposażono w odpowiedni sprzęt do testów przesiewowych (zgodny z wykazem określonym w części III pkt 4 załącznika nr 4 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej⁹), z wyjątkiem wagi ze wzrostomierzem (co opisano w dalszej treści wystąpienia w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”). Do pomiaru wagi ucznia wykorzystywano wagę łazienkową, a wzrost uczniów określano za pomocą miary krawieckiej przyklejonej do ściany. W dniu oględzin¹⁰, dyrektor szkoły złożył zamówienie na wagę kolumnową mechaniczną zintegrowaną ze wzrostomierzem, którą dostarczono do szkoły w dniu 10 października 2019 r. (akta kontroli str. 13-19)

Dyrektor szkoły na podstawie dokonanego rozpoznania rynku i zgromadzonych ofert, w dniu 27 listopada 2017 r. w formie e-mail wysłał do Urzędu Gminy Juchnowiec Kościelny zapotrzebowanie na 11 szt. różnego sprzętu (o łącznej wartości 6.547 zł). W uzasadnieniu wskazał, że sprzęt jest niezbędny do wyposażenia gabinetu profilaktyki zdrowotnej. Szkoła nie otrzymała jednak z gminy wnioskowanej kwoty oraz nie została powiadomiona o przyczynach odmowy. Nie korzystała więc ze środków dotacji budżetu państwa określonej na podstawie ustawy z dnia 15 września 2017 r. o szczególnych rozwiązaniach zapewniających poprawę jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej¹¹.

(akta kontroli str. 20-23)

1.2. Informacja o zakresie opieki zdrowotnej udzielanej uczniom była umieszczona na tablicy ogłoszeń, w miejscu ogólnodostępnym. (akta kontroli str. 162)

W okresie objętym kontrolą w szkole była zorganizowana profilaktyczna opieka zdrowotna nad dziećmi i młodzieżą objętą obowiązkiem szkolnym zgodnie z:

- rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą¹² (tj. w okresie od 1 stycznia 2017 do 11 września 2019 r.),
- ustawą z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami¹³ (tj. w okresie od 12 września 2019 r. do dnia zakończenia kontroli NIK).

W latach 2017 - 2019 r. usługi w tym zakresie świadczyli: lekarze podstawowej opieki zdrowotnej (na podstawie deklaracji wyboru lekarza POZ), lekarze dentyści, pielęgniarka środowiska nauczania i wychowania:

- do 30 maja 2018 r. zatrudnieni w Niepublicznym Zakładzie Podstawowej Opieki Zdrowotnej Barbara Sokołowska – Juźwiuk, z którym w dniu 14 grudnia 2011 r. dyrektor Zespołu Szkół im. Jana Pawła II zawarł porozumienie dotyczące profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania,
- od 1 czerwca 2018 r. zatrudnieni w Centrum Medycznym Kleosin Wieliczko Spółka Jawna, o czym dyrektor szkoły został poinformowany w dniu 24 maja 2018 r., z którym

⁷ Dz. U. z 2012 r. poz. 739. (uchylone z dniem 1 kwietnia 2019 r.).

⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 595.

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 736.

¹⁰ 8 października 2019 r.

¹¹ Dz. U. z 2017 poz. 1774.

¹² Dz. U. Nr 139, poz. 1133.

¹³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1078.

dopiero w trakcie kontroli NIK (9 października 2019 r.) zawarto porozumienie w sprawie zapewnienia warunków organizacyjnych opieki zdrowotnej nad uczniami Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Kleosinie. (akta kontroli str. 24-26)

Dyrektor szkoły wyjaśnił, że w latach 2017-2019 świadczeniodawcy potwierdzano informację o liczbie uczniów objętych opieką pielęgniarki szkolnej. Wskazał też, że „(...) z przepisów nie wynikało, że powinienem zawrzeć porozumienie z ww. instytucją, takiej informacji nie uzyskałem również od przedstawicieli Centrum”. (akta kontroli str. 27-29, 30-31)

NIK wskazuje, że porozumienie o współpracy, zawarte pomiędzy świadczeniodawcą, a szkołą, której uczniowie zostali objęci opieką powinno być załączone przez świadczeniodawcę przy wniosku do NFZ o zawarcie umowy na te świadczenia. Zdaniem NIK ustalenie zasad współpracy w zakresie świadczeń pielęgniarki szkolnej, w tym określenie wzajemnych oczekiwań i ustalenie zadań i sposobów ich realizacji służy poprawie jakości i skuteczności działań w zakresie ochrony i promocji zdrowia społeczności szkolnej.

Profilaktyczną opieką zdrowotną w roku szkolnym 2017/2018 mogło skorzystać 579 uczniów z klas „0” – VII, w roku szkolnym 2018/2019 - 670 uczniów i w roku szkolnym 2019/2020 - 689 uczniów z klas 0-VIII. (akta kontroli str. 32-34)

Opiekę tę sprawowała pielęgniarka środowiska nauczania i wychowania zatrudniona od 1 września 2017 r. w Centrum Medycznym Wieliczko. Osoba ta, odbyła studia wyższe zawodowe na kierunku pedagogika w zakresie pedagogiki opiekuńczo – wychowawczej z promocją zdrowia, posiadała zaświadczenie o prawie wykonywania zawodu, odbyła kształcenie podyplomowe pielęgniarek i położnych oraz ukończyła kurs kwalifikacyjny z pielęgniarstwa rodzinnego dla pielęgniarek, kurs kwalifikacyjny środowiska nauczania i wychowania dla pielęgniarek, kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa opieki długoterminowej. (akta kontroli str. 35-38)

W ocenie NIK dobrą praktyką była zgoda dyrektora na realizację na terenie Szkoły zajęć praktycznych studentów I roku pielęgniarstwa z Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku w ramach przedmiotu *Promocja zdrowia i podstawowa opieka zdrowotna*. Z programu praktyk wynika, że w ramach zajęć realizowanych z uczniami zajmowano się też problematyką profilaktyki i aktywności fizycznej, w tym ich wpływu na stan zdrowia ucznia. (akta kontroli str. 39-44)

1.3. W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 (do dnia zakończenia kontroli) testy przesiewowe oraz bilanse wykonano ogółem u 386, 306 i 90 uczniów (do dnia zakończenia kontroli), tj. u wszystkich osób z klas „0”, „I”, „III”, „V” i „VII”. Badania te wykonywała pielęgniarka szkolna w terminach ustalonych z nauczycielami i wychowawcami. Dokumentowano je na kartach profilaktycznych badań, które po wypełnieniu części I i II przekazywano uczniowi z prośbą o udanie się do przychodni w celu przeprowadzenia badania lekarskiego i odnotowania przez lekarza wyniku tych badań w części III karty. Z informacji uzyskanej z Centrum Medycznego Wieliczko w Kleosinie wynika, że w roku szkolnym 2017/2018 lekarze z NZOZ zbadali 223 uczniów z klas „0”- „VII”, tj. 57,8% ogółu przebadanych przez pielęgniarkę szkolną. W roku szkolnym 2018/2019 badania lekarskie przeprowadzono u 135 uczniów, tj. 44,1% ogółu, którym pielęgniarka szkolna sporządziła kartę profilaktycznego badania. Z informacji tej wynika też, że w trakcie badań w roku szkolnym 2017/2018 zniekształcenie kręgosłupa (M-41) rozpoznano u 20 uczniów, tj. 5,1% przebadanych w gabinecie pielęgniarki szkolnej i 8,9% ogółu badanych przez lekarza w przychodni. W roku szkolnym 2018/2019 zniekształcenie kręgosłupa rozpoznano u trzech uczniów, tj. 0,9% przebadanych przez pielęgniarkę szkolną i 2,2% ogółu badanych przez lekarzy. (akta kontroli str. 45-46)

Pielęgniarka szkolna wyjaśniła, iż „(...) Nie wszystkie wyniki zostały zwrócone. Nie są mi znane przyczyny tego faktu. Przypuszczam, iż karty te zostały zgubione lub rodzice nie mieli czasu na udanie się do lekarza. Wyniki badań przedstawiałam lekarzowi pierwszego kontaktu, nauczycielom w-f, wychowawcom oraz rodzicom”. (akta kontroli str. 47-50)

W ocenie NIK należy więc zintensyfikować współpracę z rodzicami, w tym uświadomienie im znaczenia badań bilansowych. Wydaje się, że optymalnym byłby stan, w którym testy przesiewowe w Szkole wykonywane byłyby w obecności lekarza, który przeprowadzałby również badania, co wpłynęłoby na zwiększenie odsetka uczniów zdiagnozowanych.

1.4. Do dnia kontroli w szkole nie opracowano zasad¹⁴ komunikowania się i współdziałania pracowników szkoły z pielęgniarką szkolną oraz nie określono wzajemnych oczekiwań, katalogu zadań i sposobu ich realizacji. Nie ustalono też harmonogramu wspólnych działań, który umożliwiałby racjonalne zaplanowanie działań pielęgniarki w zakresie przeprowadzania bilansów lub badań przesiewowych w sposób niekolidujący z tygodniowym rozkładem zajęć szkolnych. Harmonogram taki umożliwiałby też dokonywanie oceny realizacji zadań (np. po zakończeniu pierwszego semestru i roku szkolnego) w celu ewentualnej korekty zadań i usprawnienia współpracy. Współpraca pielęgniarki szkolnej z dyrektorem oraz nauczycielami polegała na wzajemnych kontaktach i przekazywaniu ustnych informacji. Z dokumentacji szkoły, nie wynika aby pielęgniarka szkolna zgodnie z art. 83 ust. 1a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹⁵ uczestniczyła w zebraniach Rady rodziców w celu omówienia zagadnień z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia uczniów. Pielęgniarka szkolna wyjaśniła, że „(...) Nie był sporządzony w formie pisemnej takowy harmonogram. W praktyce informowani byli nauczyciele i wychowawcy klas objętych badaniem - ustnie ustalamy termin wykonywania badań”. Dodała też, że „(...) W ramach współpracy z dyrektorem szkoły uczestniczyłam: w sprawdzeniu stanu sanitarno-technicznego budynku szkoły, po uprzedniej konsultacji uzupełniłam apteczki medyczne oraz szafkę z lekami w gabinecie, ustnie przekazywałam informacje o zdrowiu uczniów potrzebujących”.

(akta kontroli str. 47-50)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że współpracował z pielęgniarką szkolną. Wskazał, że „(...) prowadzi ona rejestr tematów dotyczących edukacji i promocji zdrowia. Przeprowadza pogadanki i rozmowy na zajęciach lekcyjnych. Rozpoznaje problemy zdrowotne i społeczne uczniów oraz pomaga w ich rozwiązywaniu. Wspiera uczniów przewlekle chorych i niepełnosprawnych. Pomaga w tworzeniu w szkole warunków sprzyjających zdrowiu społeczności szkolnej. Zwiększa poczucie bezpieczeństwa w szkole. Udziela pierwszej pomocy medycznej uczniom i pracownikom w urazach i nagłych zachorowaniach. Zabezpiecza medycznie imprezy sportowe i uroczystości szkolne”.

(akta kontroli str. 51-60)

W trakcie kontroli dyrektor opracował „Zasady współpracy pielęgniarki środowiska nauczania z dyrekcją szkoły i nauczycielami”, w których:

- określono katalog zadań i sposoby realizacji,
- harmonogram wspólnych działań, w tym określono krąg osób objętych testami przesiewowymi oraz terminy poprzez wskazanie miesięcy, w których badania takie będą wykonywane,
- wskazano na konieczność udziału pielęgniarki szkolnej w planowaniu, realizacji i ocenie edukacji zdrowotnej i aktywności fizycznej, w tym jej udziału w zebraniach rodziców, uczestnictwo w wybranych zespołach kształceniowych i warsztatach,
- wyznaczono terminy ważenia plecaków uczniów,
- określono standardy postępowania i metodykę pracy pielęgniarki szkolnej.

(akta kontroli str. 61-62)

1.5. Nauczyciele oraz kierownictwo szkoły regularnie współpracowali z rodzicami w zakresie prowadzenia profilaktyki wad postawy uczniów i zagrożeń związanych z rozwojem tych wad. Rodzice uczniów na pierwszych zebraniach informowani byli o zakresie sprawowanej w szkole opieki zdrowotnej. Zgodnie z ustalonym harmonogramem na cyklicznych spotkaniach (we wrześniu, grudniu i maju każdego roku szkolnego) przedstawiano rodzicom planowane i podejmowane działania wychowawcze, zapoznawano z problemami szkolnymi, sprawami wychowawczymi, osiągnięciami dydaktycznymi. Z porządków zebrań

¹⁴ O których mowa w „Standardach postępowania i metodyce pracy pielęgniarki szkolnej” (podręcznik dla pielęgniarek i higienistek szkolnych z 2017 r. opracowany przez Instytut Matki i Dziecka).

¹⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 1148 ze zm.

	wychowawców z rodzicami wynika, że m.in. poruszano problematykę dotyczącą wiedzy na temat konsekwencji i ryzyka problemów zdrowotnych związanych z zniekształceniem kręgosłupa dziecka, w tym konieczności: – dbania o właściwą postawę ciała dziecka w różnych sytuacjach, w tym podczas siedzenia, odrabiania prac domowych, spożywania posiłków, – zwracania uwagi na organizację miejsca pracy dziecka w domu, – doboru odpowiedniego plecaka szkolnego, kontrolowania jego zawartości w celu wyeliminowania noszenia zbędnych podręczników lub innego sprzętu, – pozostawienia w szafkach zbędnych książek i ćwiczeń. (akta kontroli str. 63-69) 1.6. W Szkole, oprócz badań bilansowych i przesiewowych, nie organizowano żadnych dodatkowych badań mających wykrywać u uczniów wady postawy ciała. Dyrektor szkoły wyjaśnił, że „(...) Nikt z rodziców nie wystąpił z inicjatywą organizacji zajęć rewalidacyjnych w zakresie gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej”. (akta kontroli str. 55-57) Wszyscy ankietowani rodzice (96 osób) stwierdzili, że nie proponowano im odpłatnego diagnozowania u dziecka ewentualnych wad postawy ciała. (akta kontroli str. 70-77) W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na braku w gabinecie pielęgniarki szkolnej wagi ze wzrostomierzem. Zgodnie z art. 103 ust. 1 pkt 4 ustawy <i>Prawo oświatowe</i>, szkoła w zakresie realizacji zadań statutowych zapewnia uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej wyposażonego w sprzęt, o którym mowa w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu POZ, w części dotyczącej warunków realizacji świadczeń gwarantowanych pielęgniarki lub higienistki szkolnej. W części III pkt 4 ppkt 1 lit. e załącznika nr 4 do ww. rozporządzenia wskazano, że na wyposażeniu gabinetu profilaktyki zdrowotnej powinna znajdować się waga medyczna ze wzrostomierzem. W trakcie kontroli zakupiono wagę.
Stwierdzone nieprawidłowości	OCENA CZĄSTKOWA Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie zapewnienie uczniom szkoły profilaktycznej opieki medycznej. Uczniowie mogli korzystać z gabinetu profilaktyki zdrowotnej wyposażonego w sprzęt do wykonywania testów przesiewowych dotyczących układu ruchu, który w trakcie kontroli doposażono o wagę ze wzrostomierzem. Codzienną opiekę w godzinach od 8⁰⁰ do 15⁰⁰ sprawowała pielęgniarka środowiska nauczania i wychowania, która w uzgodnionych terminach przeprowadzała bilanse i testy przesiewowe u wszystkich dzieci z roczników objętych bilansem zdrowia.
OBSZAR	2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/minimalizujących rozwój wad postawy
Opis stanu faktycznego	2.1. W okresie objętym kontrolą zajęcia z zakresu gimnastyki korekcyjnej prowadzono, zgodnie z arkuszem organizacyjnym szkoły, w wymiarze 18 godzin tygodniowo. W latach szkolnych 2017/2018 - 2018/2019 objęto nimi odpowiednio uczniów klas I-IV łącznie 404 i 446 (tj. odpowiednio 69,8% i 66,6% ogółu uczniów szkoły). Na realizację tych zajęć organ prowadzący przyznał dodatkowo 18 godzin tygodniowo. W trakcie zajęć realizowano program autorski „Żyj zdrowo”, którego głównym celem było kształtowanie u uczniów prawidłowej postawy ciała, w tym eliminacja ryzyka wad postawy oraz wdrażanie uczniów do prowadzenia zdrowego stylu życia, co szerzej opisano w punkcie 2.8 wystąpienia. Z arkuszy organizacyjnych nie wynika, by przydzielono szkole godziny na pozalekcyjne zajęcia sportowe, chociaż uczniowie mogli uczestniczyć w zajęciach organizowanych przez podmioty zewnętrzne, co opisano w punkcie 2.7 wystąpienia. (akta kontroli str. 78-83)

2.2. Zgodnie z art. 22a ustawy z dnia 9 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁶, dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii Rady Pedagogicznej, w latach szkolnych 2017/2018 – 2018/2019 i 2019/2020 dopuszczał do użytku przedstawione przez nauczyciela lub zespół nauczycieli programy nauczania. Począwszy od roku szkolnego 2017/2018 w szkole realizowany jest „Program nauczania wychowania fizycznego dla ośmioletniej szkoły podstawowej” (autorstwa K. Warchoła). Na podstawie zapisów w dziennikach lekcyjnych zrealizowanych zajęć wychowania fizycznego¹⁷ ustalono, że w ramach obszaru zdrowie – edukacja zdrowotna (w trakcie prowadzonych lekcji):

- uczniom z klas IV przekazywano wiedzę na tematy związane ze znaczeniem aktywności fizycznej dla zdrowia, zasad doboru stroju do warunków atmosferycznych w trakcie zajęć ruchowych. W efekcie tych zajęć uczeń nabywał umiejętność przestrzegania zasad higieny osobistej i czystości odzieży oraz przyjmowania prawidłowej postawy ciała w różnych sytuacjach,
- uczniom z klas V przekazywano wiedzę na temat zdrowia i jego mierników, zasad i metod hartowania organizmu, aktywnego wypoczynku. W efekcie uczeń nabywał umiejętność wykonywania ćwiczeń kształtujących nawyk prawidłowej postawy ciała podczas wykonywania różnych codziennych czynności, ćwiczeń oddechowych i innych o charakterze relaksacyjnym oraz podejmowania aktywności fizycznej w różnych warunkach atmosferycznych,
- uczniom z klas VII przekazywano wiedzę na temat czynników wpływających pozytywnie i negatywnie na zdrowie i samopoczucie, oraz wskazania tych, o których może sam decydować. Uczeń nabywał umiejętności dobierania rodzaju ćwiczeń relaksacyjnych do własnych potrzeb. (akta kontroli str. 84-104)

2.3. Stosownie do wymogów art. 26 ustawy Prawo oświatowe, szkoła dysponowała programem wychowawczo-profilaktycznym uchwalonym przez Radę Rodziców zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy. Analiza treści ww. programu wykazała, że określono w nim cele i działania dostosowane do potrzeb rozwojowych uczniów. Wprawdzie nie wskazano szczegółowych zagadnień dotyczących profilaktyki wad postawy, to jednak jednym z głównych celów było dążenie, aby uczeń dbał o swój rozwój fizyczny m.in. poprzez podejmowanie aktywności fizycznej, poznanie i przestrzeganie podstawowych zasad bezpieczeństwa. Wśród zadań wychowawczo – profilaktycznych w obszarze „Zdrowie – edukacja zdrowotna” wskazano na potrzebę:

- zapoznania ucznia z podstawowymi zasadami dbałości o zdrowie własne,
- zapoznania ucznia z zasadami bezpiecznej aktywności fizycznej,
- kształtowania u ucznia postawy odpowiedzialności za własne zdrowie,
- kształtowania umiejętności podejmowania i realizacji zachowań prozdrowotnych.

(akta kontroli str. 105-126)

2.4. Analiza arkuszy organizacyjnych Szkoły w latach 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 wykazała, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.¹⁸ i art. 28 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, zajęcia w-f w klasach IV-VIII realizowano w wymiarze 4 godzin tygodniowo w formie zajęć klasowo - lekcyjnych. W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 zorganizowano też po sześć oddziałów sportowych (a w bieżącym roku szkolnym – cztery), w których zajęcia w-f realizowano w wymiarze 10 godzin tygodniowo. Uzgodniona z organem prowadzącym możliwość zmniejszenia liczebności grup ćwiczeniowych, skutkowałą zwiększeniem liczby godzin zajęć wychowania fizycznego, bowiem w poszczególnych latach zajęcia te w trakcie tygodnia realizowano w wymiarze 240 i 233 godzin. W efekcie w arkuszach organizacyjnych szkoły w latach 2017/2018

¹⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1481.

¹⁷ Trzech wybranych klas, po jednej z klasy IV, V i VII szkoły podstawowej w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020.

¹⁸ Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 ze zm.) dalej: rozporządzenie MEN z 2017 roku w sprawie planów nauczania.

i 2018/2019 zaplanowano 33 i 31 oddziałów (zwiększenie o 10 i dziewięć w stosunku do liczebności w klasach). Działania te przyczyniły się do podniesienia bezpieczeństwa w trakcie zajęć, podniesienia ich atrakcyjności i zwiększenia frekwencji.

(akta kontroli str. 78-83)

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 zajęcia wychowania fizycznego prowadziło 10 nauczycieli (w roku szkolnym 2019/2020 – dziewięciu nauczycieli). Analiza akt osobowych ww. osób wykazała, że zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹⁹, wszyscy posiadali wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym, a ich kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela wychowania fizycznego w szkołach odpowiadały wymogom określonym w § 4 ust. 1 i § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli²⁰ (każdy z nich posiadał tytuł zawodowy trenera lub instruktora sportu).

(akta kontroli str. 127)

2.5. Obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego dla uczniów klas IV-VIII w latach 2017/2018 – 2019/2020 realizowano w szkole jedynie w formie zajęć klasowo-lekcyjnych. Ponadto uczniowie z klas I-VI w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 i z klas I-V w roku szkolnym 2019/2020, korzystali z jednogodzinnych (tygodniowo) zajęć sprawnościowo-zdrowotnych w ramach programu „Żyj zdrowo”. Na terenie szkoły zorganizowane były też zajęcia z piłki nożnej w ramach współpracy ze Stowarzyszeniem PASJA Kleosin oraz zajęcia taneczne. Szkoła prowadziła również zajęcia zespołu tanecznego dla najmłodszych klas. Organizowano też zawody sportowe i mecze towarzyskie osiągając sukcesy sportowe w różnych dyscyplinach sportowych na szczeblu międzyszkolnym, powiatowym i wojewódzkim.

(akta kontroli str. 78-83)

2.6. Z dzienników lekcyjnych (prowadzonych w formie elektronicznej) wynika, że średnia frekwencja w szkole w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 kształtowała się na poziomie 92,20% i 92,05%, zaś na zajęciach wychowania fizycznego odpowiednio: 92,37% i 91,50%. Stałe monitorowanie frekwencji uczniów na zajęciach wychowania fizycznego odbywało się w formie (każdorazowego) sprawdzenia listy obecności. Na podstawie tych informacji nauczyciele wychowawcy, na koniec każdego półrocza sporządzali sprawozdania, stanowiące podstawę klasyfikacji uczniów. Z analizy tych sprawozdań wynika, że frekwencja uczniów z klas sportowych na zajęciach w-f była wyższa od ogólnej średniej klasowej, bowiem realizowano je w wymiarze 10 godzin tygodniowo oraz - jak wyjaśnił dyrektor - uczniowie chętniej uczestniczą w treningach niż w innych przedmiotach.

(akta kontroli str. 32-34)

Na podstawie wydanej przez lekarza opinii, dyrektor szkoły, zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych²¹ zwolnił z zajęć w-f w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 kolejno czterech, sześciu i trzech uczniów. W decyzjach tych wskazał jednak, że podczas trwania lekcji w-f uczeń ma obowiązek uczestniczenia w niej jako niećwiczący (nie jest oceniany- wpis zwolniony). Jeśli natomiast lekcja w-f jest pierwszą lub ostatnią dopuszczono możliwość nieuczestniczenia w zajęciach pod warunkiem przedłożenia pisemnego oświadczenia rodzica lub opiekuna prawnego o przejęciu opieki nad uczniem.

(akta kontroli str. 128-143)

2.7. Zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe, uczniom szkoły zapewniono możliwość korzystania z infrastruktury sportowej odpowiedniej dla pełnej realizacji zajęć wychowania fizycznego, zgodnie z obowiązującym programem nauczania, oraz dodatkowych zajęć sportowych. Szkoła dysponowała salą gimnastyczną (z pełnowymiarowym boiskiem do koszykówki), salą do ćwiczeń korekcyjnych (o powierzchni 87 m²), zewnętrznym boiskiem do piłki nożnej (o nawierzchni betonowej), boiskiem do siatkówki (o nawierzchni syntetycznej), placem zabaw (o zniszczonej nawierzchni syntetycznej, co opisano w dalszej części wystąpienia w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”). Uczniom zapewniono też możliwość korzystania z przebieralni,

¹⁹ Dz. U. z 2019r. poz. 2215.

²⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 1575.

²¹ Dz. U. poz. 1534, zwane dalej rozporządzeniem w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów.

pomieszczeń z natryskami oraz toalet (zlokalizowanych obok sal gimnastycznych). Oględziny wykazały, że obiekty te spełniały wymogi bezpieczeństwa określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²². Zgodnie z § 7 ust. 2 pkt 2 oraz § 31 ust. 4 i 6 rozporządzenia MENiS boiska miały równą nawierzchnię, urządzenia, których przemieszczanie się może stanowić zagrożenie dla zdrowia ćwiczących (bramki) były zamocowane na stałe, a przed wejściem na salę gimnastyczną oraz przy boisku i placu zabaw umieszczono tablice informujące o zasadach bezpiecznego użytkowania (wraz z informacją, że korzystanie z urządzeń jest dopuszczane pod nadzorem osób dorosłych). Uczniom zapewniono też szeroki wybór sprzętu sportowego (w dobrym stanie użytkowym). Ponadto zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w Zespole Sportowo-Rekreacyjnym²³ z kompleksem „Moje boisko – Orlik 2012” oddalonym około 200 m od Szkoły. Obiekt ten Wójt Gminy Juchnowiec Kościelny przekazał do użytkowania dyrektorowi Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Kleosinie na cele sportowo-rekreacyjne na podstawie umowy użyczenia z dnia 1 stycznia 2011 r. zawartej na czas nieokreślony. Oględziny ww. Zespołu wykazały, że wszystkie jego obiekty były sprawne technicznie. (akta kontroli str. 144-163)

Środki finansowe przeznaczone na funkcjonowanie Szkoły w każdym roku kalendarzowym były zabezpieczane w budżecie gminy, a następnie przekazywane do Szkoły na podstawie comiesięcznego zapotrzebowania oraz wydatkowane zgodnie z jej planem finansowym. Decyzję o zakupie niezbędnego sprzętu podejmował dyrektor. Na zakup ergonomicznych mebli szkolnych, certyfikowanego sprzętu sportowego w 2017 r. wydatkowano 17.966,13 zł, w 2018 r. – 40.395,64 zł i w okresie III kw. 2019 r. – 10.879 zł, co stanowiło odpowiednio: 0,23%, 0,52% i 0,19% wartości wydatków zrealizowanych w tym okresie (odpowiednio: 7.658.004,73 zł, 7.753.317,01 zł i 5.603.755,02 zł). W okresie objętym kontrolą dyrektor Szkoły nie występował do gminy z wnioskami dotyczącymi konieczności uzupełnienia infrastruktury sportowej w szkole, w tym zwiększenia środków budżetowych na ten cel. Gmina Juchnowiec Kościelny w 2018 r. sfinansowała też koszt (11.316 zł) remontu gabinetu pielęgniarki szkolnej (wykonano go w trakcie przerwy świątecznej, tj. w dniach 15-31 grudnia 2018 r.). (akta kontroli str. 196)

Podlaski Kurator Oświaty nie przeprowadzał kontroli dotyczących wyposażenia Szkoły w infrastrukturę sportową. Z dokumentacji szkoły wynika iż w latach 2017-2019 na podstawie 32 umów najmu udostępniano pomieszczenia i infrastrukturę sportowo-rekreacyjną innym podmiotom. Z treści umów wynika, że hala sportowa była wynajmowana na zajęcia sportowe organizowane w różnych dniach tygodnia w godzinach od 19⁰⁰ do 22⁰⁰, a zatem w czasie niekolidującym z zajęciami szkolnymi. Ponadto Szkoła wynajmowała sale lekcyjne na prowadzenie zajęć tanecznych i muzycznych w godzinach 13⁴⁵ 17⁰⁰, w których uczestniczyli też uczniowie szkoły. (akta kontroli str. 164-195)

2.8. Do dnia zakończenia kontroli²⁴ Szkoła nie uczestniczyła w gminnym (bo takiego nie było) ani w regionalnym programie profilaktycznym dotyczącym wad postawy ciała uczniów. Dyrektor szkoły poinformowany przez kontrolera NIK o możliwości uczestnictwa w „Programie profilaktyki nabytych wad postawy skierowany do dzieci w wieku 5-14 lat z terenu województwa podlaskiego”, w trakcie kontroli (8 października 2019 r.) złożył deklarację uczestnictwa w projekcie realizowanym w roku szkolnym 2019/2020 i określił, że weźmie w nim udział ogółem 226 uczniów (z klas I, IV i VI). (akta kontroli str. 197-198)

W szkole (począwszy od 2016 r.) corocznie realizowany był program autorski (nauczyciela w-f) „Żyj zdrowo”. Realizacja zamierzeń programowych miała przyczynić się do: [1] wykształcenia nawyku poprawnej postawy ciała, [2] uświadczenia dziecku i rodzicom występowania wady oraz związanych z nią wszelkich następstw, [3] wyrobienia

²² Dz. U. z 2003 r. Nr 6 poz. 69, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzenie MENiS”.

²³ Zespół Sportowo – Rekreacyjny składa się z boiska piłkarskiego o nawierzchni syntetycznej, boiska wielofunkcyjnego (piłka ręczna, koszykówka, siatkówka, tenis ziemny) o nawierzchni syntetycznej, bieżni lekkoatletycznej wokół boiska wielofunkcyjnego dł. 200 m. i bieżni prostej o dł. 60 m o nawierzchni syntetycznej, skoczni w dal, skate parku, placu zabaw o nawierzchni z kostki brukowej, piasku i trawnika oraz pawilonu sanitarno-szatniowego.

²⁴ 19 grudnia 2019 r.

umiejętności „odczuwania” własnego ciała, tj. uzyskania równowagi między podświadomością a napięciem mięśniowym, [4] zniwelowania dotychczasowego nawyku i zastąpienie go nawykiem prawidłowym, [5] wyrobienia wytrzymałości posturalnej, czyli zdolności do długotrwałego utrzymania skorygowanej postawy, [6] utrwalenia nawyku prawidłowej postawy w różnych sytuacjach życiowych, [7] przeciwdziałania pogłębianiu się zaburzeń statyki ciała i utrwalenia właściwej postawy poprzez odpowiednie jej korygowanie, [8] zwiększenia wydolności organizmu i ogólnej sprawności dziecka poprzez wyeliminowanie zaburzeń w rozwoju jego motoryczności, [9] poprawienia pracy układów: krążeniowego narządu ruchu i oddechowego, [11] uzyskania pełnego zakresu ruchomości w stawach poprzez wzmocnienie właściwych grup mięśniowych.

W latach 2017/2018 i 2018/2019 zajęcia te prowadził nauczyciel posiadający kwalifikacje z zakresu korekty i kompensacji. W roku szkolnym 2019/2020 ww. program realizowany jest przez wszystkich nauczycieli w-f. Ćwiczenia odbywały się w sali korekcyjnej wyposażonej w przyrządy i przybory do ćwiczeń (ławeczki, drabinki, woreczki, laski, kocyki, równoważnię, drążek). Analiza konspektów wykazała, że tematyka zajęć programowych dotyczyła ćwiczeń gimnastycznych wpływających na poprawę postawy uczniów²⁵.

(akta kontroli str. 199-241, 245-246)

Ewaluacja ww. programu (m.in. w formie badań ankietowych) przeprowadzona przez autorkę programu wśród uczestników zajęć, wykazała że:

- 96% badanych uczniów chętnie bierze aktywny udział w zajęciach,
- realizacja zajęć z zakresu edukacji prozdrowotnej u 73 % badanych korzystnie wpłynęła na zwiększenie ich aktywności fizycznej i przyczyniła się do aktywnego spędzania czasu wolnego,
- 99% badanych wskazało, że dzięki tym zajęciom zwiększono uwagę na utrzymywanie prawidłowej postawy ciała w trakcie zajęć szkolnych i w domu,
- jedynie 1-2% badanych nie widziało potrzeby uczestnictwa w zajęciach oraz ich pozytywnych skutków.

(akta kontroli str. 242-244)

W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 Szkoła uczestniczyła też w ogólnopolskim Projekcie „Umiem pływać”, którego realizatorem był Podlaski Szkolny Związek Sportowy. Z bezpłatnej nauki pływania w wymiarze 20 godzin na basenach w Białymstoku korzystało odpowiednio: 36, 36 i 72 uczniów z klas I-III. Na zajęcia te (uczniów i opiekunów, tj. nauczycieli w-f), dowożono autobusami gminy Juchnowiec Kościelny w godzinach 10⁰⁰ - 12⁰⁰, a zatem w trakcie dnia nauki. (akta kontroli str. 32-34)

²⁵ Przykładowa tematyka zajęć programowych [1] Zajęcia organizacyjne. Uświadomienie dzieciom defektu i konsekwencji wynikających z występowania wady postawy, [2] Ocena postawy ciała – nauka korygowania wady. [3] Kształtowanie nawyku prawidłowej postawy. [4] Ćwiczenia specjalne hamujące określone wady postawy (płaskostopie, hiperkifoza piersiowa, skolioza). [5] Ćwiczenia ogólnorozwojowe mające na celu harmonijny rozwój. [6] Ćwiczenia oddechowe – nauka prawidłowego oddychania. [7] Ćwiczenia utrwalające nawyk prawidłowej postawy. [8] Ćwiczenia wytrzymałości w zachowaniu prawidłowej postawy. [9] Zestaw ćwiczeń przy drabinkach, wzmacnianie mięśni pasa biodrowego. [11] Ćwiczenia rozluźniające dla wszystkich mięśni. [12] Ćwiczenia zwiększające ruchomość poszczególnych odcinków kręgosłupa. [13] Ćwiczenia z łaskami gimnastycznymi, rozciągające mięśnie piersiowe. [14] Ćwiczenia wzmacniające mięśnie grzbietowe kręgosłupa, odcinka piersiowego. [15] Ćwiczenia zwiększające ruchomość w stawach barkowych i biodrowych. [16] Ćwiczenia rozciągające mięśnie piersiowe (czynne i bierne) [17] Ćwiczenie z piłką i ławeczkami gimnastycznymi wzmacniające mięśnie grzbietowe. [18] Ćwiczenia wzmacniające ruchomość poszczególnych odcinków kręgosłupa. [19] Ćwiczenia z korekcyjnym przyrządem gimnastycznym hamujące rozwój nieprawidłowej pracy mięśni stawu barkowego i biodrowego. [20] Ćwiczenia wzmacniające wybrane zespoły osłabionych mięśni. [21] Ćwiczenia rozciągające mięśnie piersiowe. [22] Ćwiczenia wzmacniające mięśnie grzbietu i obręczy barkowej. [23] Ćwiczenia wzmacniające mięśnie grzbietu, brzucha i pośladków. [24] Ćwiczenia przy drabinkach gimnastycznych oraz na materacach, wzmacniające mięśnie pasa biodrowego. [25] Ćwiczenia wzmacniające mięśnie krótkie stopy i zginacza palców. [26] Ćwiczenia rozciągające zespoły mięśni nadmiernie napiętych. [27] Ćwiczenia wysklepiające stopę i korygujące ustawienie stopy. [28] Zestaw ćwiczeń wzmacniających odcinek lędźwiowy kręgosłupa. [29] Ćwiczenia elongacyjne – wydłużanie czynne kręgosłupa w różnych pozycjach. [30] Ćwiczenia z kocykami, ślizgi w różnych pozycjach.

2.9. Uczniom zapewniono możliwość pozostawienia odzieży wierzchniej i obuwia w szatni, zorganizowanej w formie zamykanych boksów z wieszakami (przydzielonych poszczególnym oddziałom). Wieszaki w boksach klas I-III zainstalowane były na wysokości dostosowanej do wzrostu dzieci. Każdy boks wyposażony był w ławki służące do siadania przy zmianie obuwia. Zgodnie z § 4a ww. rozporządzenia MENiS, uczniom z klas I-III stworzono możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów w szafkach będących w salach lekcyjnych, z których korzystali w trzyletnim okresie nauczania. Natomiast uczniowie z klas IV-VIII mogli pozostawić swoje rzeczy w szafkach metalowych (zamykanych na klucz), które ustawione były w korytarzu szatni oraz obok sali gimnastycznej (dla uczniów z klas sportowych). Szkoła dysponowała ogółem 483 szafkami, z których korzystało 390 uczniów z klas IV-VIII. Zasady korzystania z bezpłatnych szafek szkolnych uregulowane zostały w Regulaminie przyjętym przez Radę Rodziców oraz Samorząd Uczniowski w dniu 2 października 2017 r. Zgodnie z regulaminem szafki służą przede wszystkim do przechowywania ubrań, książek, pomocy naukowych oraz innych przedmiotów związanych z funkcjonowaniem ucznia na terenie szkoły.

(akta kontroli str. 247-249)

Wyniki badania ankietowego wskazują, że 84 (87,5%) rodziców, spośród 96 badanych, oświadczyło, że ich dzieci korzystają z szafek szkolnych do przechowywania obuwia i ubrań albo podręczników i pomocy szkolnych. Odnotowano też 29 przypadków (30,2%), w których rodzice uczniów (generalnie z klas II-III) wskazali, że ich dzieci nie korzystają z szafek znajdujących w przypisanych im salach ponieważ są wspólne lub też z uwagi na konieczność posiadania w domu podręczników w celu odrobienia zadanej pracy domowej. Spośród ankietowanych 77 (80,2%) rodziców stwierdziło, że plecaki szkolne ich dzieci są zbyt ciężkie, a główną przyczyną tego (w 25 przypadkach) był brak możliwości pozostawiania zbędnych podręczników, ćwiczeń i zeszytów w szkole. Nie potwierdzają tego wyniki kontroli NIK, gdyż szkoła dysponowała nadmiarem szafek w stosunku do liczby uczniów z klas IV-VIII. W 22 przypadkach (22,9%) rodzice wskazali, że dzieci nie zwracają uwagi na to co mają w plecaku, a w 49 przypadkach (50%) poinformowali, że podręczniki przynoszone są do domu w celu odrabiania prac domowych lub przygotowania się do kolejnych zajęć.

(akta kontroli str. 70-77)

Kontrola Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku (dalej PPIS) w zakresie obciążenia uczniów tornistrami lub plecakami, przeprowadzona w sześciu oddziałach szkolnych klas I-VIII, obejmująca 121 uczniów wykazała, że u 46 z nich (38% badanych) relacja ciężaru tornistra do wagi ciała nie przekraczała 10%, u 52 (42,9% badanych) mieściła się w granicach od 10% do 15%, a w przypadku 23 (19,1% ogółu) ciężar tornistra przekraczał 15% masy ciała ucznia. Kontrola ta wykazała jednocześnie, że działania podjęte przez szkołę w zakresie zmniejszenia wagi plecaków szkolnych, po uprzedniej kontroli PPIS (przeprowadzonej w październiku 2018 roku) były skuteczne, gdyż odsetek uczniów, u których ciężar tornistra przekraczał normę 15% masy ciała zmniejszył się z 38% do 19,1% ogółu badanych. Uzyskano to m.in. w wyniku informowania rodziców o konieczności codziennego kontrolowania zawartości plecaków, angażowania uczniów do wykonywania plakatów promujących prawidłowe pakowanie plecaków, prowadzenie pogadanek na lekcjach wychowawczych, apelach szkolnych. Szkoła nie dysponowała dokumentacją potwierdzającą, że w trakcie roku szkolnego ważono plecaki dzieci, a wychowawcy przekazywali rodzicom wyniki tych badań podczas zebrań szkolnych.

(akta kontroli str. 250-255)

Działaniem podejmowanym w Szkole na rzecz zmniejszenia wagi plecaków szkolnych było korzystanie przez nauczycieli podczas zajęć lekcyjnych z urządzeń elektronicznych (e-podręczników, platform edukacyjnych, stron internetowych, tablic interaktywnych). W dużym stopniu eliminowało to konieczność przynoszenia podręczników. Według stanu na dzień kontroli na wyposażeniu szkoły było 149 komputerów (tym 98 przenośnych), wykorzystywanych do celów edukacyjnych, 34 projektory multimedialne, oraz 14 tablic interaktywnych.

(akta kontroli str. 256)

Przykładem „dobrej praktyki” w tym zakresie była decyzja o zamontowaniu w holu głównym (na parterze) saturatora (z wodą filtrowaną), z którego dzieci korzystają w trakcie przerw. Korzystnie wpłynęło to na zmniejszenie wagi plecaków, bowiem mniej uczniów przynosi do szkoły napoje z domu. (akta kontroli str. 163)

2.10. Szkoła nie dysponowała dokumentacją potwierdzającą, że weryfikowano dostosowanie stanowisk pracy uczniów do ich wzrostu i budowy ciała. Dyrektor Szkoły poinformował, że zazwyczaj na początku każdego roku wychowawcy wskazują dzieciom miejsce do siedzenia wraz z dobraną wysokością stolika. Jednak nie jest to dokumentowane. Przeprowadzona przez PPIS kontrola 146 stanowisk pracy uczniów urządzonych w sześciu salach dydaktycznych wykazała, że:

- wyposażono je w meble szkolne zgodne z normą PN-EN 1729-1 „Meble-Krzesła i stoły do instytucji edukacyjnych” oraz normy PN-ISO 5970 „Meble. Krzesła i stoły szkolne. Wymiary funkcjonalne”,
- wszystkie meble posiadały certyfikat i były oznakowane Nr 5 i Nr 6. Pracownia komputerowa wyposażona była w stoły komputerowe o rozmiarze Nr 7 oraz krzesła obrotowe z regulowaną wysokością siedziska. W stołówce szkolnej meble były zróżnicowane w trzech rozmiarach: Nr 3, Nr 5 i Nr 6,
- w salach dydaktycznych (w tym w pracowni fizyczno-chemicznej i pracowni komputerowej) stanowiska pracy 93 uczniów (63,7%) były dostosowane do ich warunków antropometrycznych, a w 44 przypadkach (30,1%) uczniowie korzystali z mebli edukacyjnych o jeden rozmiar wyższy, a dziewięciu uczniów (6,2%) użytkowało meble o dwa rozmiary za wysokie. (dowód: akta kontroli str. 250-255)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

1. Niezapewnieniu równej nawierzchni szkolnego placu zabaw, co stanowiło naruszenie § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia MENiS w sprawie bhp i stwarzało zagrożenie dla bezpieczeństwa dzieci. Ogłędziny placu wykazały bowiem, że jego wydzielona część (wykonana z elastycznych formatek amortyzujących) była zniszczona, część z nich była odklejona od podłoża, a rogi pozostałych były zadarte do góry i wystawały ponad poziom powierzchni placu, co mogło narażać dzieci na upadki i urazy. Na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK poinformowano dyrektora Szkoły i Wójta Gminy Juchnowiec Kościelny o stanie zagrażającym życiu i zdrowiu dzieci korzystających z placu zabaw i zobowiązano do niezwłocznego poinformowania o podjętych działaniach. Z odpowiedzi dyrektora szkoły wynika, że zarządzeniem Nr 07/19/20 dyrektora Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Kleosinie z 30 października 2019 r, plac zabaw czasowo zamknięto, wywieszono informację o zakazie wstępu, a całość placu ogrodzono taśmą. (akta kontroli str. 144, 147-148, 260-265)
2. Ponad jednej trzeciej uczniów nie zapewniono mebli dostosowanych do zasad ergonomii, co stanowiło naruszenie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁶. Przeprowadzona przez PPIS w Białymstoku kontrola 146 stanowisk pracy uczniów wykazała, że w 53 przypadkach (tj. 36,3% zbadanych mebli) nie dopasowano ich do wysokości ciała uczniów. (akta kontroli str. 250-255)

Dyrektor szkoły wyjaśnił, że „(...) bardzo możliwe jest, iż w czasie kontroli uczniowie nie siedzieli w miejscach dla nich przeznaczonych. Pragnę zaznaczyć, iż w przypadku braku odpowiedniej liczby mebli korzystniejsze dla zdrowia jest umieszczenie ucznia w ławce wyższej niż za niskiej z uwagi na wyprostowaną sylwetkę (plecy). W związku z corocznym przeglądem mebli /październik - listopad/ pod kątem faktycznych potrzeb wynikających z pomiaru wzrostu uczniów oraz kontroli PPIS dokonałem już zamówienia celem zakupu niezbędnych mebli i likwidacji uchybienia podanego przez PPIS. Zobliguję również nauczycieli na częstsze sprawdzanie przy jakich stolikach powinni być usadzeni uczniowie, aby wyeliminować ewentualne wady postawy”. (akta kontroli str. 257-259)

²⁶ Dz. U. z 2003 r., poz. 69 ze zm.

**OCENA
CZĄSTKOWA**

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania mające na celu stworzenie warunków pobytu uczniów w Szkole w sposób minimalizujący czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy. Zadbane o dostateczną liczbę szafek do przechowywania podręczników i przyborów szkolnych. W wyniku działań podjętych przez Szkołę odsetek uczniów, u których ciężar tornistra przekraczał dopuszczalną normę zmniejszył się z 38% do 19,1%. Sale lekcyjne wyposażono w sprzęt umożliwiający korzystanie podczas lekcji z e-podręczników. Nie wszystkim jednak uczniom zapewniono ergonomiczne i dostosowane do ich warunków antropometrycznych stanowiska pracy, gdyż aż 36,3% z nich miało je źle dobrane. Szkoła dysponowała nowoczesną infrastrukturą sportową niezbędną do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, w tym edukacji zdrowotnej. Prowadzono je w wymaganym wymiarze, w formie zajęć klasowo-lekcyjnych. Podejmowano też działania na rzecz minimalizowania czynników sprzyjających rozwojowi wad postawy, poprzez zorganizowanie zajęć gimnastyki korekcyjnej w ramach autorskiego programu „Żyj zdrowo”, którego głównym celem było kształtowanie u uczniów prawidłowej postawy ciała oraz zachęcanie do prowadzenia zdrowego stylu życia. Uczniowie szkoły uczestniczyli też w ogólnopolskim programie „Umiem pływać”.

OBSZAR

3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy

**Opis stanu
faktycznego**

Edukacja szkolna oraz informacja dotycząca profilaktyki wad postawy i ryzyka ich rozwoju, była skierowana do wszystkich zainteresowanych grup, tj. rodziców, uczniów i nauczycieli. Zagadnienia z tym związane przedstawiano na spotkaniach z rodzicami. Uczniowie byli z nią zapoznawani na godzinach wychowawczych, apelach szkolnych oraz w trakcie zajęć sprawnościowo-zdrowotnych realizowanych w ramach programu „Żyj zdrowo”. Podczas godzin wychowawczych:

- zwracano uwagę na utrzymywanie prawidłowej postawy ciała podczas siedzenia w ławkach oraz wykonywania różnych zajęć,
- pogłębiano wiedzę uczniów o prawidłowej postawie ciała i profilaktyce wad postawy,
- wskazywano uczniom na potrzebę należytej organizacji ich stanowisk pracy,
- informowano uczniów o konieczności sygnalizowania wszelkich nieprawidłowości, np. kiedy źle się czują w ławkach, bo ich zdaniem meble są za małe lub za duże,
- informowano uczniów o możliwości pozostawiania przyborów szkolnych oraz podręczników w klasowych lub szkolnych szafkach, dzięki czemu unikną codziennego przeciążenia plecaków,
- zwracano uwagę na kontrolowanie zawartości plecaków w celu wyeliminowania noszenia do szkoły rzeczy zbędnych,
- uświadamiano i utrwalano w uczniach przekonanie, jak ważne jest aktywne spędzanie czasu wolnego oraz przypominano o złych następstwach niedoboru ruchu.

(akta kontroli str. 86-104)

Zadbane też o informację wizualną poprzez wywieszenie na korytarzach szkolnych plakatów informujących o konieczności dbania o prawidłową postawę ciała, czy też wskazujących na potrzebę zmniejszenia ciężaru plecaków szkolnych. (akta kontroli str. 267)

Z badań ankietowych, przeprowadzonych wśród 57 nauczycieli szkoły wynikało, że 99% respondentów oceniło pozytywnie poziom swojej wiedzy na temat wad postawy. Zdaniem 52 osób (91,2%), wady postawy są poważnym problem u dzieci w wieku szkolnym. Wśród przyczyn trudności w prowadzeniu profilaktyki 46 nauczycieli (80,7%) wskazało niepoprawne nawyki wyniesione z domu, 45 (78,9%) zwróciło uwagę na małą aktywność fizyczną po zajęciach szkolnych (jeden z nauczycieli wskazał, że „dzieci nie widać na podwórku ani w sobotę, ani też w wakacje”), 33 (57,9%) wskazało na zbyt ciężkie plecaki szkolne. Jako najskuteczniejszą formę profilaktyki wad postawy 41 (71,9%) nauczycieli wskazało udział uczniów w zajęciach w ramach specjalnych programów, a 39 (68,4%) - zajęcia dydaktyczne w szkole, w trakcie których dzieci zapoznawane są z czynnikami wpływającymi na powstawanie wad postawy.

Spośród 96 ankietowanych rodziców, 27 osób (28,1%) wskazało, że ich dzieci były badane w szkole pod kątem wad postawy, 34 (35,4%) wskazało, że nie badano ich, a 35 osób (36,5%) wskazało, że nie wie. Spośród ankietowanych 28 osób (29,2%) poinformowało, że otrzymali ze Szkoły informację o wynikach badań przesiewowych, zaś 68 osób (70,8%) oświadczyło, że nie uzyskali takiej informacji (ustalenia kontroli wskazują jednak, że każdy uczeń poddany testom przesiewowym otrzymywał od pielęgniarki szkolnej kartę badań, którą następnie przekazywano rodzicom w celu dokończenia badania lekarskiego w przychodni). W ocenie 51 osób (53,1%) wyposażenie szkolne było odpowiednie, dostosowane do wzrostu dziecka i zapobiegało powstawaniu wad postawy. Negatywną opinię na ten temat wyraziło 45 osób (46,9%). Spośród ankietowanych jedynie pięć osób (5,2%) wskazało, że ich dzieci często korzystają ze zwolnień z zajęć w-f, a pozostałe 91 osoby (94,8%) oświadczyły, że nie lub zdecydowanie nie. Tylko 13 (13,5%) spośród 96 osób miało świadomość, że ich dzieci korzystają w szkole z dodatkowych zajęć gimnastyki korekcyjnej. Realizowaną w szkole profilaktykę wad postawy pozytywnie oceniło 19 osób (19,8%), 39 spośród nich (40,6%) nie miało zdania na ten temat, a 38 osób (39,6%) uznało ją za nie odpowiednią lub niewystarczającą. (akta kontroli str. 70-77)

Dyrektor szkoły, odnosząc się do wyników, ankiet wskazał, że:

- „(...) stwierdzam brak wiedzy niektórych opiekunów prawnych uczniów odnośnie profilaktyki zdrowotnej w naszej placówce. Wszyscy uczniowie zostali objęci badaniem przesiewowym przez pielęgniarkę szkolną i otrzymali kartę do konsultacji z lekarzem rodzinnym, a w ankiecie 72% rodziców nie wie lub twierdzi że nie zostało przebadanych co jest nieprawdą”,
- „(...) twierdzenie, że szkoła jest słabo wyposażona jest absolutną bzdurą, każdy uczeń posiada szafkę szkolną w której może pozostawić książki lub przedmioty zbędne w plecaku, są tworzone lekcje z multimediami (wyposażenie w każdej sali), co ma sprawić odciążenie min. plecaków szkolnych. Wszystkie ławki i krzesła są nowe, nie ma sytuacji starych lub źle dobranych ławek do krzeseł, Problemem może być zamiana uczniów miejsca lub krzeseł na których siedzą”,
- „(...) w ocenie niektórych rodziców przyczyną zbyt dużego ciężaru plecaków szkolnych jest fakt, że to ich dzieci nie przywiązują uwagi do tego co mają w tornistrze, a co za tym idzie sami dorośli nie interesują się co ich dziecko posiada w plecaku, jaki ma plan lekcji na następny dzień”,
- „(...) niektórzy rodzice mimo spotkań, konsultacji, prelekcji o zdrowiu i profilaktyce zdrowotnej nie są zainteresowani co ich dzieci robią w szkole, na jakie zajęcia uczęszczają, na wszystkich spotkaniach z rodzicami informujemy o zdrowym stylu życia, wadach postawy, zapobieganiu wad postawy, lekkim tornistrze”,
- „(...) brak wiedzy rodziców o prowadzonej w szkole gimnastyce korekcyjnej wynika z braku ich zainteresowania, niejednokrotnie ciężko jest zmotywować samych rodziców do spotkania z nauczycielami. Rodzice w dobie dzienników elektronicznych nie są zainteresowani informacją zwrotną ze strony szkoły i niejednokrotnie spychają odpowiedzialność na szkołę”. (akta kontroli str. 268-270)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA
CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że szkoła podejmowała działania informacyjne i edukacyjne, jednak nie były one w pełni skuteczne, o czym świadczą wyniki ankiet przeprowadzonych wśród rodziców jak i wysoki odsetek niewykonywania u uczniów badań lekarskich w ramach badań profilaktycznych.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o:

1. Doprowadzenie nawierzchni szkolnego placu zabaw do stanu zapewniającego bezpieczeństwo dzieci.
2. Podjęcie działań w celu dostosowania mebli szkolnych do warunków antropometrycznych wszystkich uczniów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 31 grudnia 2019 r.

Kontroler:
Marek Zapolski
doradca ekonomiczny

.....
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Agata Ciupa

.....
podpis